

Budgetunderlag 2026–2028

2026
–
2028

KULTURRÅDET

Sammanfattning

Det här är Kulturrådets budgetunderlag som gäller för budgetåren 2026–2028. Utgångspunkten har, i enlighet med 9 kap. 3§ förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, varit de uppdrag som Kulturrådet får av regeringen genom instruktionen, regleringsbrevet och i vissa fall via särskilda uppdrag. Den vägledande frågan har varit: Hur behöver finansieringen av verksamheten se ut för att Kulturrådet ska kunna fullgöra sina uppdrag med hög kvalitet och i förlängningen bidra till en utveckling i de nationella kulturpolitiska målens riktning? Kulturrådet har också prövat ändamålsenligheten i de regler som styr verksamheten.

Kulturrådet vidhåller den lägesbeskrivning som gjordes i vårt förra budgetunderlag. Den ekonomiska situationen för kulturlivets alla delar är i dagsläget svår. Utbudet av samtida konst och kultur inom alla områden, och på alla nivåer, riskerar att minska, liksom mångfalden av kulturella uttryck. Även myndigheten Kulturrådet står inför en svår ekonomisk situation som, om den inte förändras, utmanar vår kapacitet och därmed verksamhetens effektivitet. Sammantaget försvårar den här situationen påtagligt möjligheterna att uppnå de nationella kulturpolitiska målen.

Kulturrådet presenterar två prioriterade områden i det här budgetunderlaget:

- God förvaltning, effektivisering och nödvändig stabilitet.
- Främja kulturlivet lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

I avsnitt 1.4 presenteras en tabell med förslag på anslagsförändringar utifrån de två prioriterade områdena.

Kulturrådet vill dessutom återigen uppmärksamma att myndighetens finansieringsmodell försvårar för myndigheten att fullfölja sina uppgifter och uppdrag på ett effektivt sätt.

Sammantaget föreslår Kulturrådet att:

- tilldela myndigheten anslag för budgetåren 2026–2028 i enlighet med tabellen i avsnitt 1.4.
- genomföra regleringsändringar i enlighet med förslag i kapitel 5.
- fastställa anslagskrediter enligt avsnitt 7.3.
- fastställa räntekontokredit i Riksgälden i enlighet med tabell i avsnitt 7.4.
- tilldela en låneram i enlighet med tabell i avsnitt 7.5.
- fastställa en bemyndiganderam i enlighet med tabell i avsnitt 7.6.

Innehåll

1. Nuläge och förslag till anslagsförändringar.....	4
1.1 Många aktörer i kulturlivet har stora ekonomiska utmaningar.....	4
1.2 Kulturen har stor betydelse i samhället i kristider.....	5
1.3 Stabil statlig finansiering av kultur gynnar utvecklingen av kulturella och kreativa branscher....	6
1.4 Förslag till anslagsförändringar.....	6
2. God förvaltning, effektivisering och nödvändig stabilitet	8
2.1 Långsiktigt hållbar finansieringsmodell.....	8
2.2 Förnyelse av digitalt systemstöd för ökad effektivitet och informationssäkerhet	9
2.3 Konsekvenser om förslaget inte genomförs	10
3. Främja kulturlivet lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.....	11
3.1 Kulturhuvudstadsåret 2029.....	11
3.2 Förstärka anslag för att möjliggöra MU-avtalet.....	15
3.3 Stärka den fria scenkonsten.....	16
3.4 Stärk alliansverksamheterna.....	19
3.5 Utveckla kulturlivet genom internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet	19
3.6 Arctic Arts Summit 2026	21
3.7 Förbättra förutsättningarna för nationella minoriteters kultur	22
3.8 Regional kulturverksamhet.....	23
4. Kulturrådets åtgärder för att hushålla med förvaltningsanslaget	25
4.1 Bidragsöversynen	25
4.2 Digitalt systemstöd.....	25
4.3 Mer ändamålsenlig organisation.....	26
4.4 Effektivisering av arbetet med arbets- och referensgrupper	26
5. Förslag till regeländringar	27
5.1 Ändringar i regleringsbrev.....	27
5.2 Förordningsändringar.....	27
6. Investeringar och lokalbehov	29
7. Finansiella uppgifter	30
7.1 Översikt över verksamhetens finansiering	30
7.2 Avgifter som disponeras	30
7.3 Anslagskredit.....	31
7.4 Räntekontokrediten.....	31
7.5 Investeringar och lån i Riskgäldkontoret	31
7.6 Bemyndiganderamar och bemyndigande	32
8. Referenser.....	36
9. Bilaga 1. Förteckning över Kulturrådets föreskrifter 1 januari 2025.....	38

1. Nuläge och förslag till anslagsförändringar

1.1 Många aktörer i kulturlivet har stora ekonomiska utmaningar

Kulturlivet utgörs av stora och små aktörer, fria kulturutövare och institutioner, av vinstdrivande företag och ideella föreningar, av konstnärer, tekniker och producenter. Tillsammans utgör de olika aktörerna ett ekosystem där alla delar är beroende av varandra och som alla ekosystem är det skört. När en del i systemet försvagas, påverkar det systemets andra delar, exempelvis genom minskade möjligheter till samarbete och samfinansiering.

Kulturrådet står fast vid lägesbeskrivningen i vårt förra budgetunderlag. Inflationen har dämpats, men priserna har stannat på en hög nivå och kulturlivet är hårt drabbat av stora kostnadsökningar. Sverige befinner sig i en lågkonjunktur där det råder stor ovisshet om utvecklingen framåt och det påverkar även kulturen i hög grad.

I regeringens budget för kultur 2025, uppgår de statliga utgifterna till 9,7 miljarder kronor. Det är en ökning från 2024, då statens kulturbudget uppgick till 9,4 miljarder kronor.¹ För de allra flesta av kulturens områden utblir dock en uppräknig av anslagen under 2025 (liksom under 2024). På flera områden sänks anslagen.

Förutom en förstärkning på 5 miljoner kronor, under 2025–2027, för en satsning på kulturlivets internationalisering, svenskt deltagande i EU-programmet Kreativa Europa samt främjandet av kulturexport, räknas inte Kulturrådets anslag upp år 2025 för att fördela bidrag till det fria kulturlivet. Anslagen till Kulturrådets fördelning av bidrag till det fria kulturlivet har sänkts eller legat still sedan 2023. Kulturrådet har följaktligen mindre pengar att fördela genom bidrag till det fria kulturlivet, än tidigare. Samtidigt ökar antalet ansökningar inom de flesta konstområdena kraftigt, en ökning som inleddes redan innan pandemin. Konkurrensen om Kulturrådets bidrag till verksamheter inom det fria kulturlivet har aldrig varit hårdare, och verksamheternas konstnärliga kvalitet riskerar att påverkas negativt. I vissa fall finns risk för att verksamheter måste lägga ner.

Från och med år 2024 upphörde också pris- och löneomräkningen av anslaget till de regionala kulturverksamheterna inom kultursamverkansmodellen, vilket gör att Kulturrådet har mindre medel att fördela till regionerna än tidigare. Från och med 2025 sänks anslaget med ytterligare 20 miljoner kronor. I SKR:s senaste ekonomiska rapport framgår dessutom att kommunsektorn, år 2024, beräknas gå mot det ekonomiskt svagaste resultatet under 2000-talet (SKR 2024). Efter två år som präglats av hög inflation och höga kostnader, blir regionernas resultat mycket svagt 2024 (ibid). Även många kommuner har det ekonomiskt svårt, två tredjedelar av kommunerna räknar med underskott i år (ibid.). Regionerna vidtar omfattande åtgärder för att hålla nere kostnaderna, vilket leder till nedskärningar inom regionala kulturverksamheter.

Även inom en annan viktig del i kulturens ekosystem, folkbildningen, minskar de statliga anslagen.

1. Nominella tal. De anslagsposter som här räknas som kultur är desamma som ingår i huvudområdet "Kultur" i Myndigheten för kulturanalys rapportserie Samhällets kulturutgifter: Arkiv, Konstnärernas villkor, Bildkonst, arkitektur, form och design, Film, Kulturmiljö, Kulturområdesöverskridande verksamhet, Litteratur, läsande och språket, Museer och utställningar, Skapande skola, samt Teater, dans, musik (Myndigheten för kulturanalys 2024b).

Studieförbunden har stor betydelse för att kulturen ska få ett bredare genomslag i samhället (Folkbildningsrådet 2024). En stor del av Kulturrådets verksamhet berör just delaktighet i kulturlivet på olika sätt. Ett exempel är att Kulturrådet, genom sina bidrag till den civila amatörkulturens samarbetsorganisationer, bidrar till en kulturell infrastruktur i hela landet. Myndigheten för Kulturanalys har analyserat konsekvenserna över tid av ett minskat statsbidrag till studieförbunden, och pekar på att det kan påverka tillgången till, och deltagandet i, kulturlivet i landet negativt (Myndigheten för kulturanalys 2024c). Att det finns ett levande kulturliv på lokal nivå är viktigt, inte minst för barns och ungas möjligheter att delta i kulturverksamheter. På motsvarande sätt är ett brett kulturutbud på landsbygden avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till kultur (Myndigheten för delaktighet 2020). Kulturrådets bidrag till både kultursamverkansmodellen och det fria kulturlivet, är avgörande för att säkra att det finns ett kvalitativt kulturutbud i hela landet.

Det senaste året har de stora utmaningar som finns inom kulturlivet blivit allt fler. Det gäller alltifrån stora nationella institutioner till regionala och kommunala verksamheter och fria aktörer, inom alla konstområden. I kölvattnet av covid 19-pandemin, i kombination med inflation och kraftigt höjda kostnader, står många kulturverksamheter idag inför följande utmaningar:

- minskade anslag från stat, regioner och kommuner
- minskade bidrag från Kulturrådet till följd av att Kulturrådets anslag inte räknats upp under lång tid, minskningen av anslaget 2024 och ökad konkurrens om medlen på grund av kraftigt ökat antal ansökningar
- kraftigt höjda fasta kostnader, främst hyreskostnader.

Kulturens infrastruktur och ekosystem, som länge präglats av svaga stödstrukturer och kortsiktiga ekonomiska villkor, är mer sårbara än på länge. Det fria kulturlivet i allmänhet och nationella minoriteters kulturverksamheter i synnerhet, riskerar att bli särskilt drabbade. Kulturrådet ser även en risk för att den nationella kulturella infrastrukturen, som kultursamverkansmodellen bidragit till att skapa, utmanas.

1.2 Kulturen har stor betydelse i samhället i kristider

Det instabila säkerhetsläget i Sveriges närområde – att länder globalt och inom Europa utvecklas i auktoritär riktning, hot om terrorism och våldsbejakande extremism, gränsöverskridande organiserad brottslighet, hot mot parlamentariska församlingar, pandemier och klimatförändringarna – allt detta utgör ett hot mot det öppna och fria samhället (Försvarsdepartementet 2023 & 2024). Det har också aktualiserat kulturens roll i beredskapen. Kulturrådet arbetar aktivt för att, inom ramen för sitt uppdrag, sprida kunskap om kulturens beredskap samt möjliggöra erfarenhetsutbyte och samarbeten.² Genom att säkra människors tillgång till olika konstnärliga och kulturella uttryck, utvecklar och stärker samhället alla former av läskunnighet, från traditionell läs- och skrivförmåga till medieläskunnighet, visuell läskunnighet och dataläskunnighet.³ En sådan samlad läskunnighet är nödvändig

2. I juni 2024 var vi med och arrangerade en konferens för att främja kunskapsutbyte och stärka samarbetet kring beredskapsfrågor inom kultursektorn i Norden och Baltikum, inom ramen för Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024. I början av hösten 2024 var temat för årets kultursamverkanskonferens kulturens roll inom totalförsvaret.

3. Begreppet multilitteracitet kan användas för att beskriva att människor idag behöver ha förmåga att läsa, förstå och tolka samt skriva och producera mångsidiga texter i olika miljöer och med olika redskap. Begreppet innebär också att alla former av läskunnighet är lika värdefulla och nödvändiga (Utbildningsstyrelsen, Läsrörelsen 2021). Att säkra människors möjligheter att ta del av, och utöva, olika konstnärliga uttryck, leder till att läskunnigheten i den här vidgade bemärkelsen ökar i samhället.

för att kunna förstå och stå emot desinformation och andra typer av manipulerade budskap. På så vis spelar konsten och kulturen idag en avgörande roll för att säkra demokratiska värden som pluralism och yttrandefrihet. I linje med det visar EU-kommissionens rapport *Culture and Democracy, the Evidence* (Europeiska kommissionen 2023) att deltagande i kulturlivet främjar demokratin.

Kulturen fungerar som ett sammanhållande kitt i samhället i tider av kris. Vid sidan av att skydda vårt kulturarv i händelse av krig, behöver samhället – som Försvarsberedningen konstaterar i sin slutrapport (Försvarsdepartementet 2024) – säkra att kulturlivet upprätthålls i utmanande tider, som den vi nu lever i. En anledning till att det är viktigt att så långt det är möjligt upprätthålla kulturverksamhet i händelse av kris, är att kulturlivet är en motståndskraft i sig. Ett livaktigt och fritt kulturliv främjar sammanhållning och motståndskraft, och är därmed viktigt för vår försvarsvilja. Kulturlivet spelar en stor roll för gemenskapen och är också ett välkommet avbrott och ger förströelse i svåra tider (ibid.).

1.3 Stabil statlig finansiering av kultur gynnar utvecklingen av kulturella och kreativa branscher

I april 2024 antog regeringen en ny strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (KKB) (Regeringskansliet 2024). Strategin syftar till att främja villkoren för kulturskapare och företagare inom KKB. 2017 var omkring 130 000 företag, det vill säga en tiondel av alla Sveriges företag, i de kulturella och kreativa branscherna, som omsatte 400 miljarder kronor och sysselsatte cirka 190 000 personer i hela landet. Kulturrådet har i uppdrag att främja förutsättningarna för kulturella och kreativa branscher i hela landet och internationellt. Vi ska också samverka med andra myndigheter och främjandeaktörer för att Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft ska genomföras.

Vitala kulturella och kreativa branscher kan stärka förutsättningarna för kulturlivet. Professionella kulturskapare med möjlighet att bedriva konstnärlig verksamhet av hög kvalitet och ett levande kulturliv är en förutsättning för att de här näringarna kan växa sig starka. Kulturrådets lång- och kortsiktiga finansiering av kulturverksamheter är, tillsammans med våra andra främjande insatser, därför nödvändiga för utvecklingen av de kulturella och kreativa branscherna.

En viktig aspekt i det här sammanhanget är att konst- och kulturföretag ofta är verksamma på en internationell marknad. Satsningar på kulturella och kreativa branscher är därför per automatik en satsning på utrikeshandel. Genom bidrag till kulturlivets internationalisering stärker Kulturrådet det internationella utbytet inom bildkonst, form, konsthantverk, litteratur, dramatik, scenkonst och musikbranscher, inom vilka många företag är verksamma.

Sammantaget ser Kulturrådet att den kulturella och kreativa sektorns utveckling i högsta grad är en angelägenhet för närings- och utrikespolitiken, och inte bara för kulturpolitiken. Det är därför av största betydelse att samverkan över politikområden sker, och att finansiering från flera håll kan komma till stånd.

1.4 Förslag till anslagsförändringar

Nedanstående tabell är en sammanställning av Kulturrådets förslag till anslagsförändringar i relation till aviserade nivåer i Hermes under februari 2025.

Anslag (tkr)	Anslagsförslag		
	2026	2027	2028
UO17 1:1, ap.1 Statens kulturråd			
Aviserad anslagstilldelning i Hermes	79 309	80 860	79 324
Förslag till anslagsförändringar			
Förnyelse av digitalt systemstöd inkl. förbättring av Kulturrådets digitala tillgänglighet	5 600	5 200	4 200
UO17 1:2, ap.1 Bidrag till allmän kulturverksamhet [...]			
Aviserad anslagstilldelning i Hermes	110 143	108 143	97 224
Förslag till anslagsförändringar			
Europeiska kulturhuvudstadsåret 2029	0	18 000	20 000
Förstärkning av medel för kulturlivets internationalisering, kulturexport och medfinansiering till projekt inom Kreativa Europa	11 000	11 000	11 000
Nationella minoritetens kultur	10 000	10 000	10 000
UO17 1:2, ap.2 Bidrag till allmän kulturverksamhet [...]			
Aviserad anslagstilldelning i Hermes	92 260	92 260	92 260
Förslag till anslagsförändringar			
Bidrag till alliansverksamheter	10 000	10 000	10 000
UO17 1:6, ap.1 Bidrag till regional kulturverksamhet			
Aviserad anslagstilldelning i Hermes	1 630 774	1 660 774	1 602 354
Förslag till anslagsförändringar			
Extra medel till regionen i samband med Europeiska kulturhuvudstadsåret 2029	0	0	5 000
Värdskap för Arctic Arts Summit 2026	1 500	0	0
Kultursamverkansmodellen	30 000	60 000	60 000
UO17 2:2, ap.1 Bidrag till fria scenkonsten [...]			
Aviserad tilldelning i Hermes	249 098	249 098	254 080
Förslag till anslagsförändringar			
Stärka teater, dans och cirkus-områdena	30 000	30 000	30 000
Tillfälligt projektbidrag till musikområdet under tre år	20 000	20 000	20 000
UO17 4:4, ap.1 Bidrag till bild- och formområdet			
Aviserad tilldelning i Hermes	45 608	45 608	46 520
Förslag till anslagsförändringar			
Möjliggöra MU-avtalet	30 000	30 000	30 000

2. God förvaltning, effektivisering och nödvändig stabilitet

Kulturrådet står inför en svår ekonomisk situation som – om den inte förändras – kraftigt minskar myndighetens förmåga att bedriva sin verksamhet effektivt och att fortlöpande utveckla verksamheten, i enlighet med § 3 och § 6 i (SFS 2007:515) myndighetsförordningen.

2.1 Långsiktigt hållbar finansieringsmodell

Kulturrådet föreslår

- en växling från sakanslag till förvaltningsanslag.

2.1.1 Motivering

Att skapa en långsiktigt hållbar finansieringsmodell för Kulturrådet är nödvändigt för att myndigheten ska kunna fullfölja sina uppgifter och uppdrag på ett effektivt sätt. I dagsläget finansieras Kulturrådets verksamhet till 60 procent genom förvaltningsanslaget, till 35 procent genom sakanslag och till 5 procent genom externa intäkter. Utebliven uppräknings eller sänkning av sakanslagen i nuvarande modell innebär därför i realiteten att finansieringen av hela myndighetens verksamhet minskar.

Det är svårt att med nuvarande finansieringsmodell bedriva en effektiv ekonomistyrning av myndighetens verksamhet, då nödvändig kontinuitet i form av ett stabilt förvaltningsanslag på en rimlig nivå, saknas. Finansieringen av personal sker i viss utsträckning genom tidsbegränsade satsningar med medföljande förstärkningar av sakanslagen. Eftersom anställningar måste påbörjas och avslutas i relation till tillfälliga anslagsförstärkningar som kommer eller upphör, försvåras både långsiktig planering av verksamheten och långsiktigt strategiskt arbete med kompetensförsörjning.

Att säkra en effektiv ekonomistyrning av Kulturrådets verksamhet, skulle gå helt i linje dels med regeringens ambition att varje skattekrona ska användas så klokt och effektivt som möjligt, dels med de initiativ som regeringen tagit under innevarande mandatperiod vilka syftar till att öka effektiviteten i statsförvaltningen.

2.1.2 Konsekvenser om förslaget inte genomförs

Om förslaget inte genomförs kommer Kulturrådets ekonomiska situation försämrats ytterligare, eftersom sakanslagen – som till stor del förväntas finansiera förvaltningsverksamhet – inte räknas upp regelbundet och ibland också sänks. Det försvåras möjligheten att bedriva verksamheten effektivt och hushålla väl med statens resurser.

Som Ekonomistyrningsverket nyligen konstaterat i en analys av Tillväxtverket, är den här typen av ekonomisk styrning – där en stor del av sakanslagen förväntas finansiera förvaltningsverksamhet, och där i vissa fall medel till särskilda satsningar inom sakverksamheten belastas förvaltningsanslaget – inte ändamålsenlig och riskerar att medföra att statens medel inte används effektivt (ESV 2024). Statskontoret drar samma slutsats i en nyligen publicerad myndighetsanalys av Naturvårdsverket (Statskontoret 2024). Detaljstyrningen av finansieringen innebär att myndighetsledningens möjligheter att ta sitt verksamhetsansvar enligt myndighetsförordningen (2007:515) begränsas, det vill säga en begränsning i att kunna säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt över tid (ESV 2024).

2.2 Förnyelse av digitalt systemstöd för ökad effektivitet och informationssäkerhet

Insats (tkr)	U0	AP	2026	2027	2028	Summa
Förnyelse av digitalt systemstöd inkl. förbättring av digital tillgänglighet	17	1:1. 1	5 600	5 200	4 200	15 000
Summa			5 600	5 200	4 200	15 000

Kulturrådet föreslår

- en höjning av förvaltningsanslaget med 5,6 miljoner kronor för 2026, 5,2 miljoner kronor för 2027 och 4,2 miljoner kronor för 2028.

2.2.1 Motivering

En följd av att Kulturrådet sedan länge saknar en långsiktigt hållbar finansieringsmodell är att det blir svårare för myndigheten att planera för och genomföra större utvecklingsprojekt som medför kostnader under flera år framåt i tiden. Ett exempel är Kulturrådets behov av ett nytt digitalt systemstöd för att skicka in, hantera och följa upp ansökningar. Behovet av utveckling har funnits på området i flera år, men har blivit allt mer akut i takt med att regelkrav inom bland annat cyber- och informationssäkerhet och digital tillgänglighet har skärpts.

Vid sidan av att skapa bästa förutsättningar för att kunna följa skärpta regel- och lagkrav, behöver Kulturrådet ett ansökningssystem som förbättrar användbarheten för dem som söker myndighetens stöd. Kulturrådet behöver ett ansökningssystem som också bidrar till ökad effektivitet i den interna bidrags-, berednings- och uppföljningsprocessen. Detta behöver också vara säkert och i linje med nya regler om cyber- och informationssäkerhet.

Det är även av största vikt att ett nytt system är tillgänglighetsanpassat. Den nuvarande femton år gamla it-lösningen består av en egenutvecklad integration mellan flera system, vilket försvårar support, förvaltning och utveckling på ett betydande sätt. Denna föråldrade och inte längre fullt ändamålsenliga lösning är sårbar, kostsam och svår att underhålla och utveckla. Kulturrådet är den enda kunden i Sverige för systemet som används för att publicera blanketter.

Beräknad kostnad för anskaffning av ett nytt digitalt systemstöd är 6 miljoner kronor med 5 års avskrivningstakt. Den årliga kostnaden för investeringen blir 1,2 miljoner kronor år 2026–2030.

Beräknade kostnader för upphandlingsstöd, extrapersonal, drift och licens för båda systemen under 2026–2027:

- 2026: 3,4 miljoner kronor
- 2027: 3 miljoner kronor

Bedömningen är också att det under 2026 och 2027 behövs en resursförstärkning motsvarande en heltidstjänst på it för att kunna hantera implementering och anpassningar av det nya systemet. Kostnaden beräknas uppgå till 1 miljon kronor per år i två år.

Att förbättra vår elektroniska kommunikation är en central del av arbetet med att förenkla och effektivisera vår bidragsgivning. En stor del i implementeringen av ett nytt digitalt systemstöd är

Kulturrådets fortsatta arbete med att förbättra den digitala tillgängligheten, både internt och externt, gällande webbtillgänglighet, dokumenttillgänglighet, användartillgänglighet och intern kompetens. Även det medför kostnader för expertkonsulter, och tar betydande interna resurser i anspråk. Kostnaden beräknas uppgå till 1 miljon kronor per år i tre år.

2.3 Konsekvenser om förslaget inte genomförs

Om Kulturrådet inte får en förstärkning som möter de här kostnaderna, behöver kostnaderna täckas genom omprioritering i verksamheten i ett redan mycket pressat ekonomiskt läge. Det skulle påverka möjligheten att genomföra myndighetens uppdrag negativt.

3. Främja kulturlivet lokalt, regionalt, nationellt och internationellt

Inom detta område i budgetunderlaget fokuserar Kulturrådet på åtgärder som bidrar till att främja och stärka kulturlivet såväl lokalt som regionalt, nationellt och internationellt. Underlaget tar sin utgångspunkt i

- betydelsen av att säkra det fria kulturlivets förutsättningar att bedriva verksamheter av hög kvalitet lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- målen för, och utvecklingen inom, politiken för de nationella minoriteterna
- betydelsen av att upprätthålla den kulturella infrastrukturen i hela landet.

3.1 Kulturhuvudstadsåret 2029

Insats (tkr)	U0	AP	2026	2027	2028	2029	Totalt 2026–2029
Europeiska kulturhuvudstadsåret 2029	17	1:2.1	0	18 000	20 000	47 000	85 000
Extra medel till regionen	17	1:6.1	0	0	5 000	15 000	20 000
Extra medel till det fria kulturlivet	17	1:2.1	0	0	0	5 000	5 000
Summa			0	18 000	25 000	67 000	110 000

Kulturrådet föreslår att

- medel anslås i enlighet med ovanstående tabell i syfte att finansiera genomförandet av det Europeiska kulturhuvudstadsåret 2029.

Tabellen ovan visar det sammanlagda medelsbehovet för kulturhuvudstadsåret i Kiruna 2029. I detta budgetunderlag anhålls om medel för åren 2027–2028, det vill säga sammanlagt 43 miljoner kronor. Behoven för 2029 redovisas för att ge en helhetsbild som speglar Kulturrådets tidigare rapporterade analys om medelsbehoven.

Den 6 december 2024 tillkännagav EU:s expertpanel att de förordar Kiruna som Europeisk kulturhuvudstad 2029. EU:s kulturhuvudstadsår har roterat mellan EU:s medlemsländer sedan 1985. Kulturhuvudstadsåret är även öppet för EES/EFTA-länder. Syftet är att öka den europeiska sammanhållningen, att uppmärksamma den kulturella mångfalden, att stärka gemenskapen i Europa, och främja kulturens bidrag till stadsutveckling.

Kulturrådet framförde i *Underlag för statliga insatser med anledning av det svenska kulturhuvudstadsåret 2029 (KUR 2022/9429)* att sammanlagt 110 miljoner kronor (85+25 miljoner) bör avsättas för statlig direkt finansiering i samband med kulturhuvudstadsårets genomförande. Av underlaget framgår följande:

- De statliga insatserna bör vara ett komplement till insatser från kommun, region och EU.
- Minst 85 miljoner kronor bör avsättas som särskilt stöd till Kiruna, den kommun som utsetts till kulturhuvudstad 2029.

- De medel som staten bidrar med bör kunna användas under en längre period, minst till och med 2029.
- En mindre del av statens insats bör kunna användas för administration, marknadsföring och liknande.
- Även andra myndigheter bör få i uppdrag att i samverkan med kulturhuvudstaden medverka i genomförandet av huvudstadsåret. I detta sammanhang bör, utöver kulturmyndigheterna, särskilt myndigheter med uppdrag rörande främjande av KKB beaktas. Regeringen bör överväga särskilda förstärkningar även till dessa.

Kulturrådet ser fortsatt behov av den totalsumma som vi har föreslagit i *Underlag för statliga insatser med anledning av det svenska kulturhuvudstadsåret 2029* (KUR 2022/9429). Men i och med det här budgetunderlaget justeras den tidigare föreslagna fördelningen mellan åren för de statliga medlen enligt följande:

- Anslag 1:2, ap.1 tillförs 18 miljoner kronor för år 2027 och 20 miljoner kronor för år 2028, i syfte att fördela medel till den kommun som utses till kulturhuvudstad. Dessutom tillförs anslaget 47 miljoner kronor för år 2029 (se tabell ovan).
- Anslag 1:6, ap.1, tillförs 5 miljoner kronor för år 2028, för att förstärka Kulturrådets bidragsgivning till regional kulturverksamhet för genomförande av kulturhuvudstadsåret. Dessutom tillförs anslaget 15 miljoner kronor för år 2029 (se tabell ovan).
- Därutöver tillförs anslag 1:2, ap.1 5 miljoner kronor för år 2029 (se tabell ovan).

3.1.1 Motivering

Minst 85 miljoner kronor bör avsättas som särskilt stöd till kommunen som utses till kulturhuvudstad 2029. I budgetpropositionen för 2025 framgår att inga medel avsatts för 2025. Behovet av dessa medel kvarstår dock. För att korrespondera med Kirunas bindande budget i ansökan om Europeisk kulturhuvudstad (Kiruna kommun 2024) justeras det äskande om statliga medel som Kulturrådet lämnade i *Underlag för statliga insatser med anledning av det svenska kulturhuvudstadsåret 2029* (KUR 2022/9429), till att fördelas på åren 2027, 2028 och 2029. Dessa medel bör utbetalas till Kiruna med förslagsvis 18 miljoner kronor i början av 2027, 20 miljoner kronor i början av 2028 samt 47 miljoner kronor i början av 2029.

Kulturrådet ser att statlig finansiering av kulturhuvudstadsåret bidrar till att stärka långsiktigt internationellt kulturutbyte och samverkan, liksom uppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen i stort. Statens insatser är ett avgörande komplement till insatser från kommun, region, näringsliv och EU.

En utvärdering av tidigare kulturhuvudstadsår visar att genomförandet gynnas av att den utsedda kulturhuvudstaden tidigare kan disponera de statliga resurserna samt känna till storleken på dessa (Statskontoret 2015). I och med att Kiruna föreslagits till Europeisk kulturhuvudstad 2029, behöver kommunens särskilda förutsättningar beaktas. Eftersom Kiruna är en liten kommun med begränsat invånarantal blir den statliga finansieringen särskilt viktig för att möjliggöra kulturhuvudstadsåret 2029.

Under kulturhuvudstadsåret i Umeå 2014, lämnade Kulturrådet också projektbidrag om ca 5 miljoner kronor till omkring 30 projekt till det fria kulturlivet. Myndigheten prioriterade dessutom regionala utvecklingsprojekt på knappt 18 miljoner kronor till kulturhuvudstadsåret i Umeå. Dessa bidrag ökade möjligheterna för mindre aktörer, inte minst från det fria kulturlivet, att få en plats i kulturhuvudstadsåret. Det bidrog samtidigt till att höja den konstnärliga kvaliteten i genomförandet. Därför föreslår vi i detta budgetunderlag att Kulturrådet bör få i uppdrag att även inom befintliga anslag prioritera verksamhet med anknytning till huvudstadsåret. För detta äskas om ett tillskott om ytterligare 25 miljoner kronor, varav 5 miljoner kronor under 2028.

För Sveriges senaste genomförande av europeiskt kulturhuvudstadsår i Umeå 2014, bestod den statliga finansieringen av direkt finansiering till genomförande kommun om 75 miljoner kronor samt ytterligare statliga insatser i bidrag från Kulturrådet till det fria kulturlivet samt region, och i form av samarbeten med statliga myndigheter, till ett värde av cirka 75 miljoner kronor. Sammantaget uppgick det statliga stödet alltså till cirka 150 miljoner kronor.

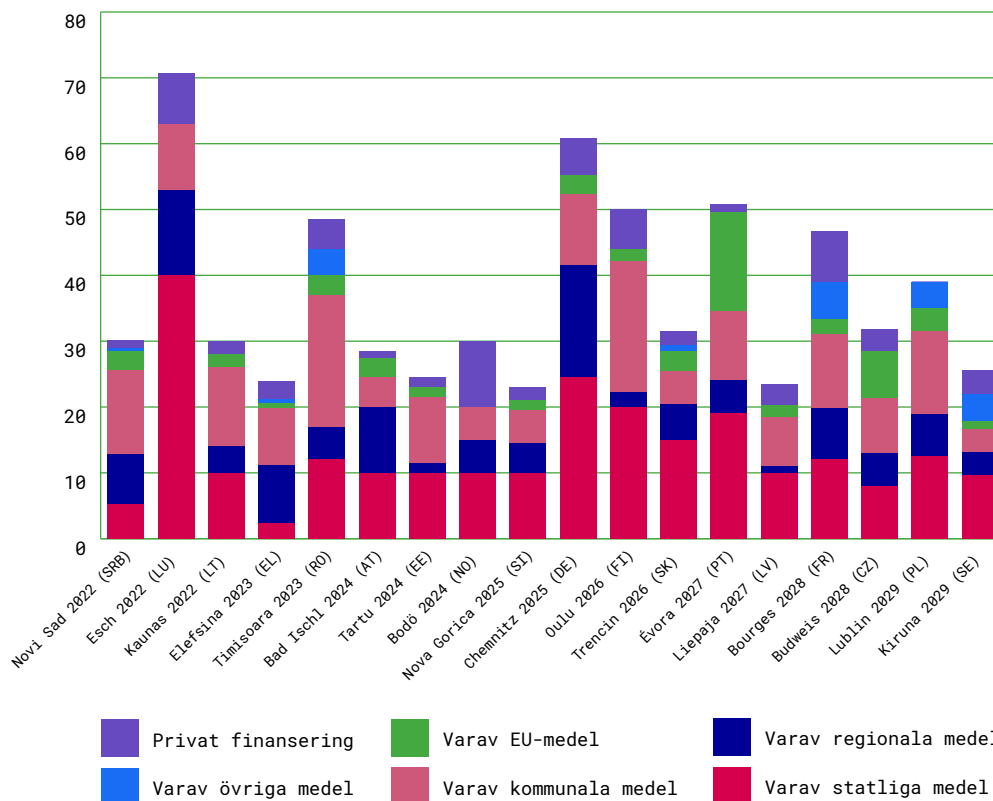
För att stärka den nationella förankringen och de långsiktiga effekterna av kulturhuvudstadssatsningen är det viktigt att även nationella aktörer deltar i genomförandet. Inför kulturhuvudstadsåret 2014, gavs 23 myndigheter och organisationer, enligt regleringsbrev för 2012, i uppdrag av regeringen att "se över möjligheterna att medverka inför och under kulturhuvudstadsåret" i dialog med kulturhuvudstaden. I regleringsbrev för 2013 framgick att myndigheterna skulle prioritera samarbete och genomförande av kulturhuvudstadsåret. En övervägande majoritet av dem som fick uppdraget var myndigheter eller organisationer under kulturdepartementet. Utöver det fick Länsstyrelsen i Västerbottens län och Tillväxtverket uppdrag.

Även Kulturrådet ser behov av att sådana uppdrag kommer i ett tidigare skede, förslagsvis med planeringsinsatser från 2026. Det bör också tydligt framgå vad som förväntas av respektive myndighet i genomförandet av uppdraget. Dessutom menar Kulturrådet att regeringen bör överväga att även stärka dessa myndigheters anslag, för att bidra till genomförandet av kulturhuvudstadsåret. Värdet av dessa insatser bör uppgå till sammantaget minst 50 miljoner kronor.

Det föreslagna beloppet för svensk statlig medfinansiering ligger sammantaget (direkta medel om 85 miljoner kronor + 25 miljoner kronor annan statlig finansiering från Kulturrådet + samarbeten med statliga institutioner till ett sammantaget värde av minst 50 miljoner kronor) ungefär i nivå med den statliga medfinansieringen från andra EU-länder de senaste 7 åren, där genomsnittet varit 13,6 miljoner euro. Nedanstående diagram visar hur finansieringen av olika kulturhuvudstäder 2022–2029 har sett ut.⁴

4. Diagrammet är sammanställt utifrån EU-kommissionens uppgifter om statlig medfinansiering från andra EU-länder mars 2024 (mejl till Kulturrådet från ECoC:s expert Sylvain Pasqua den 1 mars 2024 Dnr KUR 2022/9429), uppgifter i Kiruna kommuns ansökan samt uppgifter i Lublins ansökan.

Diagram 1. Finansiering av kulturhuvudstäder 2022–2029 (i miljoner euro).

3.1.2 Konsekvenser om förslaget inte genomförs

Den bärande tanken med kulturhuvudstadsåret är att öka det kulturella utbytet i Europa och att bidra till att EU-ländernas invånare får ökad kunskap om varandra. De europeiska kulturhuvudstäderna är också bärare av unionens centrala värden, till exempel demokrati, yttrandefrihet och kampen mot alla former av diskriminering. Statligt finansierade aktiviteter under kulturhuvudstadsåret i Umeå 2014 främjade på flera sätt de nationella kulturpolitiska målen, och även i viss mån relevanta nationella tillväxtpolitiska och utrikespolitiska mål – däribland att främja Sverige i utlandet och öka kunskapen och intresset för Sverige i utlandet (Statskontoret 2015, Statens kulturråd 2024c).⁵

Kiruna har i sin ansökan avtalat ovan nämnda summor med EU-kommissionen. Om den svenska statliga finansieringen inte motsvarar ansökan, kan en konsekvens bli brott mot detta avtal.

Utän en statlig finansiering av kulturhuvudstadsåret finns en stor risk att syftena och målen med initiativet Europeiska kulturhuvudstäder (ECOC) inte uppnås. Det har inte heller tidigare inträffat att staten i ett medlemsland i EU inte tagit ett betydande ansvar för genomförandet av detta gemenskapsinitiativ.

5. För en fördjupad analys hänvisas till Kulturrådets redovisning av underlag för behovet av statliga framtida ekonomiska insatser, innefattande finansiering av dessa, med anledning av det svenska Kulturhuvudstadsåret (Statens kulturråd 2024c).

3.2 Förstärka anslag för att möjliggöra MU-avtalet

Insats (tkr)	UO	AP	2026	2027	2028	Summa
Möjliggöra MU-avtalet	17	4:4. 1	30 000	30 000	30 000	90 000

Kulturrådet föreslår att

- anslag 4:4, ap. 1, tillförs 30 miljoner kronor årligen från och med 2026, för att möjliggöra MU-avtalet.

3.2.1 Motivering

Avtalet om upphovspersoners rätt till medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) syftar till att konstnärer ska få betalt för utfört arbete i samband med utställning av verk, och därmed möjliggöra att konstnärer kan försörja sig på sitt konstnärskap. Tillämpningen av avtalet har ökat stegvis de senaste åren, men fortfarande finns många aktörer som inte har möjlighet att tillämpa avtalet med anledning av begränsade ekonomiska resurser (Kulturrådet 2021, s. 10, Bildkonst Sverige 2024).

Tarifferna för utställningsersättning i MU-avtalet räknades upp 2024, vilket har medfört ytterligare kostnadsökningar för verksamheter och arrangörer inom bild- och formområdet. Samtidigt har inte de statliga bidragen till arrangörer inom området räknats upp. För Riksförbundet Sveriges Konstföreningar, som fick möjlighet att betala utställningsersättning enligt MU-avtalets tariffer för 15 år sedan, har de statliga bidragen som öronmärkts för detta inte räknats upp alls under hela denna tid (Riksförbundet Sveriges Konstföreningar 2024). Det här fick under 2024 till resultat att pengarna som konstföreningarna har för att betala ut avtalsenlig utställningsersättning under året, tog slut redan i april.

Även regionala verksamheter inom bild- och formområdet har svårt att efterleva MU-avtalet efter uppräknningen. Det förekommer att regioner går in och matchar uppräknningen av avtalet, men den generella bilden som framkommer är att regionala verksamheter har svårt att efterleva MU-avtalet efter uppräknningen. Anledningen är att den årliga uppräknningen av de statliga medlen till kultursamverkansmodellen har avskaffats, samtidigt som tarifferna har höjts (Statens kulturråd 2025).

Bild- och formområdet har länge präglats av svaga ekonomiska stödstrukturer med kortsiktiga villkor. Bild- och formkonstnärer har bland de lägsta inkomsterna sett till konstnärgruppen i stort (Myndigheten för kulturanalys och Konstnärnämnden 2024). Dessutom har området en jämförelsevis svagare infrastruktur än till exempel musik- och teaterområdena som har fler statliga och regionala institutioner med särskilda uppdrag att tillgängliggöra dessa konstarter. Infrastrukturen för visning och försäljning av bild- och formkonst är i högre utsträckning beroende av lokala, ideella och privata initiativ, som kommunala konsthallar, konstföreningar och gallerier. Antalet sökande till Kulturrådets bidrag inom området har ökat kraftigt de senaste åren – mellan 80 och 175 procent sedan 2019 – och konkurrensen om de ekonomiska medlen inom området har aldrig varit större.

Mot bakgrund av det ovanstående är Kulturrådets bedömning att det är centralt för bild- och formområdets fortlevnad och utveckling, att MU-avtalets syfte uppfylls. En höjning av anslaget skulle möjliggöra stärkta bidrag till utställningsarrangörer, eftersom en del av Kulturrådets beviljade belopp reserveras som ersättning till utställande konstnärer enligt MU-avtalet. En höjning av anslaget skulle således främja ett utbud av bild, form och konsthantverk av hög kvalitet i hela landet.

3.2.2 Konsekvenser om anslaget inte höjs

Om anslaget inte höjs finns risk för att MU-avtalet motverkar de effekter det syftar till att uppnå. I bidragsgivningen till det fria kulturlivet kräver Kulturrådet att MU-avtalet följs när det är tillämpligt. Om Kulturrådets beviljandegrad inte höjs i motsvarande utsträckning som uppräknings av tarifferna, behöver verksamheterna själva svara för de kostnadsökningar som tillämpningen av MU-avtalet nu innebär. För många verksamheter innebär det att de inte kan anlita lika många konstnärer som innan att delta i utställningsverksamhet, vilket motverkar själva syftet med avtalet. I förlängningen finns en överhängande risk för utarmning av konstscenen över hela Sverige, med färre utställningar och färre grupputställningar, försämrade öppettider samt minskad pedagogisk verksamhet. Därigenom skulle tillgången till samtida bildkonst, form och konsthantverk för en publik försämrats över hela landet. Det skulle också leda till färre samarbeten lokalt, regionalt och internationellt. Staten behöver därför säkerställa att avtalet följer med mer medel.

3.3 Stärka den fria scenkonsten

Insats (tkr)	U0	AP	2026	2027	2028	Summa
Förstärkning av den fria scenkonsten	17	2:2. 1	30 000	30 000	30 000	90 000
Tillfälligt projektbidrag under tre år till musikområdet	17	2:2. 1	20 000	20 000	20 000	60 000

Kulturrådet föreslår

- en förstärkning av den fria scenkonsten, anslag 2:2, ap.1, med 30 miljoner kronor per år.

Kulturrådet föreslår också att

- myndigheten får i uppdrag att fördela ett tillfälligt projektbidrag till arrangörer inom musikområdet, på 20 miljoner kronor årligen under tre år. Det skulle innebära en förstärkning av anslag 2:2, ap.1, med 20 miljoner kronor per år 2026–2028.

3.3.1 Motivering

I kartläggningen av musikrådets förutsättningar, som Kulturrådet redovisat i rapporten *Tillgången till musikscener* (Statens kulturråd 2024b), har ett antal hinder för musikarrangörer att få tillgång till och nyttja musikscener, identifierats. Rapporten visar att musiklivets hinder är bredare än bara tillgången till lokaler. I stor utsträckning handlar hindren om begränsade ekonomiska förutsättningar som hämmar utvecklingen och tillgängliggörandet av musik. Samma typ av hinder finns i ännu högre grad på övriga områden inom den fria scenkonsten, såsom teater, opera, dans och cirkus.

Höga kostnader i form av bland annat lokalhyror, teknisk utrustning och arvoden eller utgifter för personal, utgör betydande hinder för att kunna bedriva verksamhet, för samtliga områden inom musik och scenkonst. Kostnaderna har på senare tid ökat, vilket kan få till följd att färre verksamheter har råd att betala för arvoden och löner eller för de lokaler som finns att tillgå. De statliga, regionala och kommunala stöd som finns tillgängliga för verksamheter har inte ökat i takt med kostnaderna. Vidare är turnéstrukturerna inom den fria scenkonsten svaga, vilket försvårar möjligheterna för boende i hela landet att ta del av teater, opera, dans, cirkus och livemusik inom olika genrer. För att kunna möta de ekonomiska utmaningar som arrangörer och lokalhållare står inför, och stärka möjligheten till samarbeten som kan leda till nya arbetssätt och mer långsiktiga lösningar i lokalfrågan, ser Kulturrådet ett behov av ökat statligt stöd (ibid.).

Scenkonstområdet bär en stor del av landets barnkultur lokalt, regionalt och nationellt. Kulturrådet prioriterar sedan lång tid fria scenkonstaktörer med barn och unga som målgrupp, och möjligheten för de här aktörerna att vara långsiktigt verksamma bedöms som extra angelägen. Det rör sig ofta om aktörer med kompetens och kapacitet för omfattande turnéverksamhet. De tampas med hyreshöjningar samtidigt som de upplever allt större svårigheter till sammanhållen turnéläggning, på grund av att kommuner och skolor inte längre har möjlighet att prioritera fri scenkonst. De aktörer som tidigare haft en stor andel egenintäkter genom arvoden och biljettintäkter, får svårt att överleva om inte anslagen höjs. De som kämpar vidare har inte resurser till mer än de fasta kostnaderna, vilket gör att återväxten uteblir. En förstärkning av anslaget skulle säkra att de här aktörerna kan fortsätta verka, och i förlängningen att barn och unga i hela landet fortsatt får ta del av teater och annan scenkonst av hög konstnärlig kvalitet.

När det gäller dansområdet har Kulturrådets finansiering inte följt uppbyggnaden av infrastruktur och den konstnärliga utvecklingen, sedan den senaste statliga översynen av dansområdet gjordes (Statens kulturråd 2015). För att möta dansfältets fortsatta byggande av en grundläggande och hållbar struktur för produktion och visning av dans i hela landet, och för att möjliggöra fristående kompaniers skapande med bibehållen hög konstnärlig kvalitet, ser Kulturrådet ett behov av att öka Kulturrådets finansiering av fältet.

När det gäller cirkusområdet finns i dagsläget inga regionala institutioner alls. Fältet är helt beroende av Kulturrådets finansiering för att fortsätta växa och formera sig, både konstnärligt och när det gäller att bygga upp en infrastruktur för exempelvis visning av cirkus. En ökning av den statliga finansieringen är alltså nödvändig för att skapa en grundläggande produktions- och visningsstruktur för cirkusen i Sverige.

När det gäller förslaget om ett projektbidrag till musikarrangörer, ska det syfta till att stärka arrangörers möjligheter att få tillgång till och nyttja ändamålsenliga lokaler. Förslaget medför att musik- och kulturarrangörer inom olika genrer får ökad tillgång till lokaler för musikscener, i olika delar av landet. Det möjliggör dessutom för mindre etablerade arrangörer att få tillgång till lokaler, vilket kan stärka återväxten av arrangörer. Förslaget kan även främja utvecklingen av arbetssätt och stärka samverkan mellan olika aktörer inom de offentligt finansierade kulturhusen och det fria musiklivet. I förlängningen kan det leda till ökad geografisk spridning av ändamålsenliga musikscener vilka kan erbjuda en mångfald av musikuttryck. På så sätt kan fler invånare få möjlighet att ta del av olika sorters musikaliska uttryck, och bidra till mer hållbara och långsiktiga lösningar för en större bredd av musiker som vill spela på flera orter i Sverige.

En förstärkning av den fria scenkonsten i enlighet med förslagen skulle också stärka Sveriges kulturella och kreativa branscher, liksom öka platsers och kommuners attraktivitet för boende och turister runt om i landet (Statens kulturråd 2024b). Ett starkt och levande kulturliv är en absolut grundförutsättning för de kulturella och kreativa branschernas tillväxt. Kulturrådets bidrag till den fria scenkonsten är därför nödvändig för utvecklingen av de kulturella och kreativa branscherna. En viktig aspekt i det här sammanhanget är att konst- och kulturföretag ofta är verksamma på en internationell marknad. Satsningar på kulturella och kreativa branscher är därför per automatik en satsning på utrikeshandel (se vidare avsnitt 3.5).

3.3.2 Konsekvens om förslagen inte genomförs

Om förslaget inte genomförs kommer Kulturrådets möjlighet att bevilja medel till fria kulturutövare inom scenkonst i hela landet att minska. Kulturrådet får i nuläget också signaler om att färre nya fria grupper bildas. Det finns även risk för att fria grupper inom scenkonsten tvingas lägga ner sin verksamhet på grund av dagens svåra ekonomiska situation. Ackumulerade resurser som byggts upp under lång tid riskerar därmed att försvinna, och en grundläggande infrastruktur raderas som skulle ta lång tid att bygga upp igen.

Teatern är särskilt viktig för barns och ungas delaktighet i kulturlivet, då många fria grupper riktar sig just till barn och unga, och turnerar runt i stora delar av landet. Det är bland annat den här typen av fria grupper inom scenkonsten, som drabbas om Kulturrådets bidrag till den fria scenkonsten inte räknas upp, och då drabbas även i förlängningen gruppen barn och unga. Utebliven återvänt riskerar att utarma och reducera scenkonsten för barn och unga, inom vilken Sverige tidigare varit världsledande både vad gäller konstnärlig utveckling och metodik. Om barn och unga inte får möjlighet att ta del av kvalitativ scenkonst så riskeras även den publika relevansen på sikt, och delaktighetsmålet blir svårt att uppfylla.

Om förslaget inte genomförs blir det också svårare för Kulturrådet att bidra till en fortsatt grundläggande infrastruktur till, och utveckling, av konstområdena dans och cirkus. Om verksamhetsbidragen till dansområdet inte ökar, riskerar existerande produktions- och visningsplatser att utarmas och i förlängningen läggas ner. Den bristfälliga produktions och visningsmiljön påverkar och kommer att påverka, kvaliteten på de verk som produceras, vilket drabbar publiken och långsiktigt gör svensk danskonst mindre attraktiv i internationella sammanhang. De senaste två åren har satsningar för fortsatt utbyggnad av dansens infrastruktur gjorts, inom ramen för Kulturrådets treåriga regionala utvecklingsbidrag. Dessa satsningar söker ofta verksamhetsstöd i det fria verksamhetsbidraget, eftersom den drivande aktören ofta är fri danskonstnär. Om en ökning av anslaget uteblir, blir det svårt att rymma dessa nya strukturer inom verksamhetsbidraget, utan att minska eller ta bort stödet till andra aktörer. Dessa nya satsningar riskerar då att rinna ut i sanden, och hittills satsade statliga och regionala medel får då ingen långsiktig effekt. För cirkusen riskerar utvecklingen av konstområdet att avstanna om förslaget inte genomförs.

Om förslaget om ett projektbidrag till musikarrangörer inte genomförs, blir det svårare för Kulturrådet att bidra till att upprätthålla ett diversifierat musikliv av hög kvalitet i hela landet, där både stora och mindre oberoende aktörer får vara verksamma.

Kulturen är till sin natur gränsöverskridande och internationell. För att verksamheter inom den fria scenkonsten ska kunna verka i ett internationellt sammanhang, krävs en stabil finansiering på hemmaplan. Internationella samarbeten kräver att alla parter i samarbetet går in med ekonomiska resurser. Risken är därför stor att verksamheter inom den fria scenkonsten i Sverige, får svårare att ingå i internationella samarbeten och aktiviteter, om förslagen inte genomförs. Utan ökade medel kommer den fria scenkonsten i Sverige inte att kunna verka på de internationella marknader som är en grundförutsättning för många svenska kulturaktörers försörjning och spridning av sin konst. Det betyder också att Kulturrådets möjlighet att bidra till såväl regeringens KKB-strategi som strategin för utrikeshandel, kommer att försämrats, trots den mindre ökning om 5 miljoner kronor som myndigheten fått för kulturlivets internationalisering och kulturexport 2025 (se vidare avsnitt 3.5).

De sökbara medlen till det fria kulturlivet är små och det är idag en mycket hård konkurrens om pengarna. Om förslagen om förstärkningar av Kulturrådets bidragsgivning till den fria scenkonsten inte genomförs, kommer en konsekvens bli att utbudet av scenkonst minskar i hela landet. Den konstnärliga kvaliteten kommer att sjunka, och bredden i de konstnärliga uttryckenden konstnärliga mångfalden kommer att begränsas.

Sammantaget försämrats förutsättningarna för Kulturrådet att verka för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen om att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, och att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

3.4 Stärk alliansverksamheterna

Insats (tkr)	UO	AP	2026	2027	2028	Summa
Bidrag till alliansverksamheter	17	1:2. 2	10 000	10 000	10 000	30 000

Kulturrådet föreslår att

- anslaget till alliansverksamheterna förstärks med 10 miljoner kronor årligen från och med år 2026.

3.4.1 Motivering

Arbetsmarknaden för professionella skådespelare, dansare och musiker kännetecknas av förhållandevis få tillsvidareanställningar. Scenkonstallianserna (Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen) bidrar till att möta de utmaningar i form av osäkra arbetstillfällen och svårigheter att få del av kompetensutveckling som följer av det. Genom scenkonstallianser får ett antal professionella skådespelare, dansare och musiker anställning och ersättning under perioder då de saknar engagemang. Därigenom ökar den sociala och ekonomiska tryggheten för frilansande scenkonstnärer. Scenkonstallianserna arbetar även mycket med kompetensutveckling som riktas till frilansande konstnärer inom scenkonst i stort, och inte enbart till dem som är anställda vid allianserna. Den delen av alliansernas verksamhet är mycket viktig för att stärka scenkonstnärernas möjligheter till fler och bättre arbetstillfällen.

Anslaget till scenkonstallianserna har historiskt räknats upp med en regelbundenhet om cirka fem år. Året innan pandemin, 2019, låg anslaget på drygt 82 miljoner kronor. Efter att återstartsstödet hade upphört fastslogs anslaget till drygt 92 miljoner kronor år 2023, där det legat fast sedan dess. Efter de senaste årens inflation har anslaget urholkats med över två procent årligen.

Anslaget till alliansernas verksamhet behöver räknas upp för att säkra arbetet med stöd till både nya och etablerade konstnärer att fortsätta sin yrkesbana i en ekonomiskt svår tid. Anslagen behöver också räknas upp för att antalet anställda inom allianserna ska kunna behållas.

3.4.2 Konsekvenser om anslaget inte förstärks

Om anslaget inte räknas upp i enlighet med förslaget finns en risk att scenkonstalliansernas stöd till konstnärer, som beskrivs i ovanstående stycke, minskar, både på grund av att allianserna kan tvingas skära ner på personal och på grund av att man kommer att ha mindre resurser för att bedriva sin verksamhet. I förlängningen finns en risk att den sociala och ekonomiska tryggheten för frilansande scenkonstnärer försvagas.

3.5 Utveckla kulturlivet genom internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet

Insats (tkr)	UO	AP	2026	2027	2028	Summa
Förstärkning av medel för kulturlivets internationalisering, kulturexport och medfinansiering till projekt inom Kreativa Europa	17	1:2. 1	11 000	11 000	11 000	33 000

Kulturrådet föreslår

- en förstärkning av anslag 1:2, ap.1, med 11 miljoner kronor årligen från och med 2026 för att säkra kulturlivets internationalisering, kulturexport och medfinansiering till projekt inom Kreativa Europa.

3.5.1 Motivering

Regeringens strategi för de kulturella och kreativa branscherna 2025-2033 lyfter fram kulturlivets internationalisering som en förutsättning för kulturella och kreativa branschernas internationella framgångar (Regeringskansliet 2024). Strategin pekar ut Kulturrådet som en av de myndigheter som arbetar aktivt med att stärka Sveriges internationella utbyten och samarbeten inom kulturområdet. Kulturella och kreativa branscher beskrivs av regeringen som en av Sveriges nya basnäringar, som är viktiga för att nå målen även i regeringens strategi för Sveriges utrikeshandel (Regeringskansliet 2023).

De här två korresponderande strategierna skapar ett potentiellt gynnsamt läge för de kulturella och kreativa branscherna i Sverige att växa på internationella marknader. En expansion försvåras dock av att inflation och en försvagad svensk krona har gjort det dyrare för det fria kulturlivet i Sverige att verka internationellt. I dagsläget är det utmanande för svenska kulturföretag att bibehålla tidigare nivå av export och internationellt genomslag. Många av dem är samtidigt helt beroende av att kunna verka på en internationell marknad för att skapa en ekonomisk hållbarhet. Att fler aktörer vill resa hållbart medför dessutom ofta ökade kostnader både för själva biljetterna och i och med att långsamt resande tar mer arbetstid i anspråk.

Sedan pandemin har Kulturrådet kunnat medfinansiera svenska projekt inom Kreativa Europa med krisstödsmedel och genom egna prioriteringar. De här stöden har varit avgörande för svenska kulturaktörers möjlighet att ta del av EU:s kulturfinansiering inom ramen för Kreativa Europa. På grund av Kulturrådets minskade anslag efter att de tillfälliga krisstöden upphörde, samtidigt som antalet svenska projekt med behov av medfinansiering har ökat, har beviljandegraden för Kulturrådets medfinansieringsbidrag minskat.

Mot bakgrund av senare års ökade kostnader räcker därför inte Kulturrådets nuvarande finansiering för att främja kulturlivets internationalisering på ett sätt som skulle bidra till strategiernas mål på ett effektivt sätt.

I regeringens budgetproposition för 2025 nämns att det av regeringens Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (Regeringskansliet 2024), bland annat framgår att kulturella och kreativa branscher ska ha ett stort och växande internationellt genomslag och att exporten ska öka. I budgetpropositionen aviseras en förstärkning av anslag 1.2, ap.1 med 5 miljoner kronor årligen för 2025-2027 för en satsning på kulturlivets internationalisering och kulturexport, där även medfinansiering till Kreativa Europa-projekt ingår. En motsvarande höjning av anslag 1.2, ap.1 har beslutats i Kulturrådets regleringsbrev för 2025. Denna förstärkning är positiv för att kunna stödja kulturlivets internationalisering i viss mån.

Kulturrådet tydliggör i vårt budgetunderlag för 2025-2027 ett behov av ökade medel om 16 miljoner kronor för att främja kulturlivets internationalisering och medfinansiering inom Kreativa Europa. Vi bedömer även fortsatt att den summan behövs för att kunna främja kulturlivets internationalisering, kulturexport och medfinansiering till projekt inom Kreativa Europa. För att en förstärkning ska göra reell skillnad finns alltså ett behov av ytterligare 11 miljoner kronor, med möjlighet till ett förvaltningsuttag om 1 miljoner kronor.

3.5.2 Konsekvenser om förslaget inte genomförs

Utan ökade medel kommer framförallt de mindre företagen inom de kulturella och kreativa branscherna i Sverige inte att ha förmågan att växla upp sin närvaro på de internationella marknaderna, som utgör en grundförutsättning för många svenska kulturaktörers försörjning och spridning av sin konst. Den positiva utveckling som har setts under senare år för svenska kulturaktörers medverkan i projekt inom Kreativa Europa riskerar också att bromsas in. Det är negativt både för det internationella kulturutbytet och för svenska kulturaktörers möjlighet att ta del av EU:s kulturbudget.

Sammantaget skulle konsekvenserna om förslaget inte genomförs att Kulturrådets möjlighet att bidra till såväl regeringens KKB-strategi som strategi för utrikeshandel kommer att försämrats, trots den mindre ökning om 5 miljoner kronor som myndigheten fått för kulturlivets internationalisering och kulturexport 2025.

3.6 Arctic Arts Summit 2026

Insats (tkr)	UO	AP	2026	2027	2028	Summa
Arctic Arts Summit	17	1:6. 1	1 500	0	0	1 500

Kulturrådet föreslår

- en förstärkning av anslag 1:6, ap.1 på 1,5 miljoner kronor under år 2026 för värdskapet för Arctic Arts Summit.

3.6.1 Motivering

I en tid då de geopolitiska förutsättningarna är i snabb förändring, påverkas den arktiska regionen särskilt. Inom utrikespolitiken prioriteras det nordiska samarbetet.⁶ Det arktiska samarbetet är en viktig del av det nordiska, särskilt mot bakgrund av senare tiders utveckling i regionen och i relation till frågor om ekologisk hållbarhet, urfolk och nationella minoriteters rättigheter. Som ett av flera samarbetsprogram är kultur också en tydlig politisk prioritering i förverkligandet av Nordiska ministerrådets Vision 2030 för ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden (Nordiska ministerrådet 2025). Mot bakgrund av det har Arctic Arts Summit även blivit en viktig kulturpolitisk arena för den nordliga regionen.

Det finns önskemål om att Sverige ska stå värd för den summit som går av stapeln i juni 2026. För att Sverige ska kunna stå värd för Arctic Arts Summit är det nödvändigt att svenska staten går in med 1,5 miljoner kronor i finansiering, samt med ett politiskt engagemang på hög kulturpolitisk nivå.

Arctic Arts Summit samlar representanter från arktiska länder och från ursprungsnationerna i den arktiska regionen. På forumet samlas beslutsfattare, administration, akademi och kultursektor, för att gemensamt diskutera utveckling och förutsättningar för den arktiska regionen. Det finns en vilja att utveckla kulturpolitiken i relation till andra politikområden i regionen, och hittills har toppmötena resulterat i såväl ökat fokus på regionen som kulturutbyten och utveckling. Toppmötena tjänar således till att stärka konst och kultur i den arktiska regionen, och utveckla samarbete inom konst och kreativa branscher.

6. Se t ex Regeringens utrikesdeklaration 2025 (Regeringen 2025).

Genomförandet av Arctic Arts Summit bidrar också till att stärka kompetensen om urfolkens kultur. Flertalet regioner i norra Sverige förväntas samverka i genomförandet och gå in med medfinansiering i projektet. Det gäller även Norrbotten, där det finns en koppling till att Kiruna blivit vald till Europeisk kulturhuvudstad 2029. Även norska Kulturdepartementet och Canada Council for the Arts bidrar med finansiering. En statlig medfinansiering vore ett avgörande komplement till övrig finansiering.

3.6.2 Konsekvenser om förslaget inte genomförs

Anslag 1:6 är redan hårt ansträngt. Summan finns alltså inte att tillgå inom ramen för anslaget, och Kulturrådet ser därför att ytterligare medel måste tillföras för att Kulturrådet ska kunna rikta särskilda medel till den region i landet som står för genomförandet. Om förslaget inte genomförs försvåras Sveriges kapacitet att stå som värdland för Arctic Arts Summit under 2026.

3.7 Förbättra förutsättningarna för nationella minoriteters kultur

Insats (tkr)	U0	AP	2026	2027	2028	Summa
Förbättra förutsättningarna för nationella minoriteters kultur	17	1:2. 1	10 000	10 000	10 000	30 000

Kulturrådet föreslår att

- anslag 1:2, ap. 1, tillförs 10 miljoner kronor årligen från och med 2026.

3.7.1 Motivering

Kulturrådet har i uppdrag att främja urfolket samernas och judiska, romska, sverigefinska och torne-dalska minoriteters kultur. Myndighetens arbete med att fördela bidrag till nationella minoriteters kultur, och med litteratur- och läsfrämjande åtgärder på minoritetsspråk, är viktiga delar i Sveriges arbete med nationella minoriteter, vars rättigheter regleras i lag. Det knyter an till vikten av att öka kunskapen om de nationella minoriteterna, som också är centralt för den pågående sanningskommissionen för det samiska folket, och för sanning- och försoningskommissionen för torne-dalingar, kväner och lantalaiset som presenterades under 2023, samt i strategierna för judiskt liv i Sverige och romsk inkludering. För att ambitionerna som uttrycks genom kommissionerna och strategierna ska kunna förverkligas är det centralt att stödja och stärka minoriteternas kultur och språk.

Kulturrådets har två aspekter i fokus för att uppnå nödvändig långsiktighet och kontinuitet:

- att stärka de nationella minoriteternas kulturella infrastrukturer
- att förbättra möjligheterna för de nationella minoriteternas kulturverksamheter att professionaliseras.

Strukturerna för de nationella minoriteternas kultur är sköra. För att Kulturrådet ska kunna utföra uppdraget och nå målen, behöver långsiktiga verksamhetsbidrag kunna fördelas till fler aktörer, och med större summor än vad som idag är möjligt. För att möjliggöra konstnärlig förnyelse behöver dessutom fler nya aktörer få möjlighet att få stöd via projektbidrag, än vad som är möjligt i nuläget. Som Kulturrådet tog upp i budgetunderlagen för år 2023–2025, 2024–2026 och 2025–2027, har anslag 1:2 varit hårt ansträngt under lång tid, vilket gör det svårt att arbeta för att nå målen på området. Kulturrådets bedömning är därför att anslag 1:2 ap. 1, behöver tillföras 10 miljoner kronor

årligen från och med 2026, och öronmärkas för insatser för att förbättra förutsättningarna för nationella minoriteters kultur.

3.7.2 Konsekvenser om anslaget inte höjs

Kulturrådet har i uppdrag att särskilt verka för konstnärligt och kulturpolitiskt värdefull utveckling inom verksamheter som rör urfolket samernas och övriga nationella minoriteters kultur. Att höja anslaget är en förutsättning för att målen för de nationella minoriteternas kultur ska kunna uppnås. Om förslaget till höjt anslag inte förverkligas riskerar arbetet för att främja utveckling i målens riktning inom demokratipolitiken, samepolitiken, kulturpolitiken och den nationella minoritetspolitiken, att hämmas.

3.8 Regional kulturverksamhet

Insats (tkr)	UO	AP	2026	2027	2028	Summa
Bidrag till regional kulturverksamhet (kultursamverkansmodellen)	17	1:6. 1	30 000	60 000	60 000	150 000

Kulturrådet föreslår att

- anslag 1:6, ap. 1, förstärks med 30 miljoner kronor 2026 och med 60 miljoner kronor årligen från och med 2027.

3.8.1 Motivering

Det är idag svårt att sätta sig in i utvecklingen för hela anslag 1:6. Anslaget har belastats med en generell neddragnings om en procent, ett flertal omprioriteringar samt en treårig kompensation för den borttagna pris- och löneomräkningen. Detta har inverkat negativt på förutsägbarheten för de regionala kulturinstitutionernas finansiering.

Kulturrådet menar att anslaget bör tillföras medel, och att detta bör göras på ett långsiktigt och förutsägbart sätt för att skapa goda planeringsmöjligheter för kulturinstitutioner i landet, samt för samverkan mellan stat, region och kommun. Vi menar därför att anslagets grundnivå, det anvisade beloppet, behöver ses över, så att anslaget kan täcka både regeringens prioriteringar och kultursamverkansmodellens regionalt aktiva kulturinstitutioner, under den kommande treårsperioden. Kulturrådets bedömning i nuläget är att anslaget bör tillföras 30 miljoner kronor under 2026, och 60 miljoner från och med 2027.

Kultursamverkansmodellens grundbult är långsiktig samfinansiering av regionala kulturverksamheter och samverkan. Staten har sedan lång tid ett åtagande för att säkerställa en jämlik tillgång till kvalitativ och professionell konst och kultur i hela landet. Sedan kultursamverkansmodellen infördes, har regionerna och staten i nära samverkan, utvecklat de regionala kulturverksamheterna för högre relevans och träffsäkerhet, alltid med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen. Statens bidrag har relativt sett, under denna tid, minskat i takt med att regionerna tagit ett allt större finansiellt ansvar. Kulturrådet har under de senaste åren valt att prioritera verksamhetsbidragen till de regionala kulturverksamheterna, vilket tagit resurser från utvecklingsinsatser, bland annat de utvecklingsbidrag som Kulturrådet har möjlighet att fördela.

Regionernas finansiering av den regionala kulturen är stark. Statens roll och ansvarstagandet för uppfyllandet av de nationella kulturpolitiska målen, bör spegla den ambitionshöjning som regionerna uppvisat sedan modellen infördes.

3.8.2 Konsekvenser om anslag 1:6 inte förstärks

Om en förstärkning av anslaget inte sker kommer de regionala kulturinstitutionerna försvagas, och den kulturpolitiska måluppfyllelsen minska. Statens ansvarstagande för allas möjlighet att delta i kulturlivet samt barns och ungas rätt till kultur, försvagas. Dessutom minskar förutsättningen för att uppfylla målet om att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

Eftersom de regionala kulturinstitutionerna är ett gemensamt ansvar för stat, regioner och kommuner, bedömer Kulturrådet att det finns risk för att också regioner och kommuner nedprioriterar stödet till verksamheterna, om staten fortsätter att sänka finansieringen av länsinstitutionerna. Konsekvensen blir att statliga, regionala och kommunala investeringar går förlorade.

Barns och ungas tillgång till kultur är beroende av att det finns en infrastruktur av institutioner i landet som ges långsiktiga och stabila förutsättningar att bedriva verksamhet. Neddragningar på detta anslag minskar alltså tillgången till professionell kultur i hela landet, inte minst för barn och unga. De viktiga satsningar som alljämt behövs för att öka tillgängligheten och stärka infrastrukturen för svaga konstområden utifrån ett nationellt perspektiv, kan inte genomföras.

Utan en långsiktig, gemensam finansiering av kultursamverkansmodellen, minskar möjligheten att lyfta kulturens roll i det hållbara samhällsbygget, särskilt på den regionala arenan. En försvagning av de regionala kulturverksamheter som finansieras genom modellen, påverkar sannolikt även förutsättningarna att, ur ett beredskapsperspektiv, säkerställa ett väl fungerande kulturliv i tider av kris eller annan allvarlig ansträngning för samhället.

Kulturrådet ser således en risk för att kultursamverkansmodellens stabila grund långsiktigt hotas. När staten inte prioriterar anslaget som under lång tid samfinansierat verksamheter tillsammans med regioner och kommuner, riskerar det att minska incitamenten för stärkt flernivåsamverkan. I förlängningen kan det i sin tur hämma utvecklingen av och tillgången till kultur i landet (Statens kulturråd 2024d. s. 55).

4. Kulturrådets åtgärder för att hushålla med förvaltningsanslaget

Kulturrådets verksamhet och uppdrag har över tid blivit bredare och mer komplext, och idag handlar det vid sidan om bidragsverksamheten även om främjande arbete och att följa upp kulturpolitiska insatser på olika sätt. Inte minst med anledning av denna utveckling arbetar Kulturrådet ständigt aktivt, i enlighet med myndighetsförordningen, för att bedriva verksamheten effektivt och att hushålla väl med statens resurser. Här följer en beskrivning av de viktigaste och mest aktuella exemplen på det.

4.1 Bidragsöversynen

Sedan 2022 arbetar Kulturrådet för att utveckla sin bidragsverksamhet. Syftet är att öka effektiviteten genom att säkra relevansen och träffsäkerheten i bidragsgivningen så att den främjar konstens och kulturens utveckling och tillgänglighet, och att förenkla för de sökande och effektivisera det interna arbetet kopplat till bidragsgivningen.

Från sökandes perspektiv ska det bli lätt att hitta rätt genom en enkel och överskådlig organisering av bidragen, samt lättillgänglig och tydlig bidragsinformation. Vidare ska det bli lätt att göra rätt vid ansökan och redovisning genom förenklade och färre blanketter som behöver fyllas i samt minskad uppgiftsinsamling. Utvecklingsarbetet syftar också till ökad transparens i hur vi arbetar med bidrag, genom stärkt kunskap hos sökande om bidragsprocessen, kring hur bedömningen går till, vad ett avslag innebär och vilket ansvar den sökande har vid ett beviljat bidrag.

Från Kulturrådets perspektiv ska vi uppnå en ändamålsenlig bidragshantering genom stärkt samordning och utvecklad hantering av ansökningar, bidragsinformation och styrdokument. Vi etablerar ett kontinuerligt förbättringsarbete eftersom bidragsgivningen behöver kunna utvecklas i takt med att förutsättningar och behov förändras. En utökad systematisering och samordning av våra bidrag förväntas leda till färre men bättre ansökningar, samtidigt som vi frigör tid för analys, omvärldsbevakning och uppföljning.

4.2 Digitalt systemstöd

Som nämns i avsnitt 2.2 ovan är anskaffandet av ett nytt digitalt systemstöd centralt för Kulturrådets förmåga att utföra sina uppdrag i framtiden. Inte minst gäller det bidragsverksamheten. Ett enhetsövergripande projekt för att genomföra en upphandling av ett nytt system som ska kunna implementeras under 2026, startade 2024. Syftet med projektet är att Kulturrådet ska få ett ansökningssystem som förbättrar användbarheten för dem som söker Kulturrådets bidrag, och som bidrar till ökad effektivitet i den interna bidrags-, berednings- och uppföljningsprocessen, samt är säkert och i linje med nya regler om cyber- och informationssäkerhet.

Ambitionen är också att ett nytt system ska skapa förutsättningar för att dra nytta av AI och annan teknik för att effektivisera ansöknings-, berednings- och uppföljningsprocessen. En vägledande princip för projektet är att minimera manuella moment i ansökningsprocessen. Kulturrådet tillämpar ett målgruppsorienterat arbetssätt i upphandlingen, för att säkerställa användarvänlighet och att sökandes behov präglar arbetet.

4.3 Mer ändamålsenlig organisation

Under 2022 genomfördes en organisationsöversyn av Kulturrådet som resulterade i en ny organisation som sattes i juni 2023. Den nya organisationen är tydligare, mer målgruppsanpassad och stärker Kulturrådets förmåga att uppfylla vårt breda uppdrag. Organisationsöversynen är ett komplement till ett större utvecklings- och förändringsarbete, för att säkerställa ett hållbart medarbetarskap och ledarskap samt kapacitet att omhänderta myndighetens utökade uppdrag.

4.4 Effektivisering av arbetet med arbets- och referensgrupper

Det fria kulturlivet är mångfacetterat och föränderligt, vilket ställer krav på att bedömningar av de bidragsansökningar som inkommer till Kulturrådet, görs av personer med rätt kompetens. För att Kulturrådets bidragsfördelning ska främja konstnärlig frihet och utveckling i riktning mot de nationella kulturpolitiska målen, krävs också att prioriteringar görs utifrån principen om en armlängds avstånd. Kulturrådet anlitar därför kvalificerade ämnesexperter till de arbets- och referensgrupper som myndighetens styrelse har inrättat. Ledamöternas arbete spelar en central roll för att upprätthålla ett kulturutbud präglat av mångfald och kvalitet.

Det är viktigt för Kulturrådet att den ersättning som utgår till ledamöterna är skälig i relation till det uppdrag som utförs. Därför utvecklar Kulturrådet just nu sitt stöd till arbets- och referensgrupperna. Det innebär att ta fram tydligare uppdrag och harmoniserade rutiner. För statsbidrag inom musikområdet har en referensgrupp ersatt tidigare tre grupper, vilket passar behoven för de nya bidragsformerna bättre. Ett arbete har också påbörjats för att underlätta ledamöternas granskning av ljudprov i samband med ansökningar inom bidrag till musikområdet.

5. Förslag till regeländringar

5.1 Ändringar i regleringsbrev

Stiftelsen Internationella Vadstena-Akademien finns utpekad i regleringsbrevet som mottagare av anslag 2:2, *Bidrag till vissa teater, dans och musikändamål*. Om Region Östergötlands principöverenskommelse med Vadstena-Akademien ska bli verklighet så att Vadstena-Akademien blir del av de verksamheter som finansieras genom kultursamverkansmodellen, måste den statliga finansieringen följa med, det vill säga att Kulturrådet fördelar dessa medel till Region Östergötland via kultursamverkansmodellen för vidare fördelning till Vadstena-Akademien, enligt regionens framställan. För att göra detta möjligt krävs en ändring av skrivningen i regleringsbrevet, så att Vadstena-Akademien inte längre utpekas som mottagare av anslag 2:2. Förstärkning bör i stället göras av anslag 1:6, *Bidrag till regional kulturverksamhet*.

5.2 Förordningsändringar

5.2.1 Upphäv förordning (1995:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet

Kulturrådet anser att förutsättningarna att uppnå de kulturpolitiska målen förbättras, och att enskilda regionala kulturverksamheter sannolikt skulle gynnas, om förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet upphävs. Det skulle innebära att samma förvaltningsmodell, det vill säga kultursamverkansmodellen, därmed gäller i hela landet och att det regionala ansvarstagandet för den samlade regionala kulturverksamheten skulle öka även i den region som i dag inte ingår i modellen. Kulturrådet föreslår att en genomlysning av huvudmannskapet och fortsatt finansiering av vissa verksamheter genomförs innan förordningen upphävs.

5.2.2 Ändring av Förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet

Nuvarande förordning som styr Kulturrådets uppdrag att främja internationellt litteraturutbyte, är föråldrad och behöver anpassas efter dagens litteraturmarknad. Bidrag behöver kunna ges till en större bredd av aktörstyper och för fler typer av ändamål än vad som fanns att tillgå då förordningen skrevs. Vidare finns ett par felaktigheter som bygger på rester från tidigare versioner av förordningen. Vi föreslår därför ett par mindre justeringar i förordningen, för att möjliggöra för relevanta aktörer inom hela värdekedjan att ta del av stödet, och på så sätt bättre bidra till måluppfyllelsen.

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
4 § Statsbidrag får ges till	4 § Statsbidrag får ges till
<p>1. förlag eller teatrar för översättning av svensk litteratur eller svensk dramatik till ett annat språk än originalspråket och för produktionskostnader i samband med översättningen av särskilt kostsamma verk, och</p> <p>2. anordnare av evenemang eller presentationer för internationell spridning av svensk litteratur och svensk dramatik samt för internationella utbyten. Sökanden ska bedriva näringsverksamhet. Förordning (2014:1523)</p>	<p>1. förlag, teatrar och agenturer, och</p> <p>2. aktörer som arrangerar professionell verksamhet inom litteratur och dramatikområdet, för översättning av svensk litteratur eller dramatik till ett annat språk än originalspråket, för produktionskostnader i samband med översättningen av särskilt kostsamma verk, för aktiviteter som främjar internationell spridning av svensk litteratur och svensk dramatik samt för internationella utbyten på litteratur- och dramatikområdet. Statsbidrag får lämnas endast till juridiska personer och enskilda näringsidkare.</p>
6 § Statsbidrag får även ges till	6 § Statsbidrag får även ges till
<p>1. författare till svensk litteratur och svensk dramatik,</p> <p>2. författare stadigvarande bosatt i Sverige, och</p> <p>3. översättare av litteratur och dramatik till eller från svenska språket för deltagande i internationellt utbyte på litteraturområdet. Statsbidrag får vidare ges till översättare för provöversättning av svensk litteratur eller svensk dramatik till ett annat språk än originalspråket. Med författare likställs illustratör, bildkonstnär och fotograf när det gäller litteratur som till väsentlig del innehåller illustrationer, bildkonst eller fotografier.</p>	<p>3. Översättare av litteratur och dramatik från svenska till andra språk för deltagande i internationellt litteraturutbyte, provöversättning av svensk litteratur eller svensk dramatik till annat språk, samt för arrangemang av evenemang som främjar kompetensutveckling på området.</p>

5.2.3 Ändring av Förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser

Under 2023 genomförde Kulturrådet en översyn av ersättningsmodellerna för litteraturstödet, för att undersöka hur modeller som skapats för fysiska böcker är anpassade till dagens bokmarknad som alltmer domineras av strömmande ljudböcker och digitaliseringens effekter. Översynen har identifierat behov av ändringar i förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser, för att säkerställa ett ändamålsenligt stöd till kvalitet och mångfald i litteraturutgivningen.

I 6 § i förordningen (2010:1058) framgår att statsbidrag får ges för litteratur och kulturtidskrifter i såväl tryckt som elektronisk form. I 10 § framgår att den som mottar litteraturstöd ska tillhandahålla böcker för distribution. Eftersom det utifrån nuvarande system inte går att tillhandahålla digitala utgåvor för distribution är bestämmelserna i dessa två paragrafer inte förenliga. Det vore därför önskvärt om det i förordningen omformulerades så att kravet på att tillhandahålla böcker för distribution inte gäller för elektronisk litteratur.

6. Investeringar och lokalbehov

Covid-19-pandemin innebar att myndighetens hybrid- och distansarbete ökade. De förändrade arbetsätten har medfört att det funnits behov att göra justeringar i myndighetens befintliga lokaler genom omgestaltning. Lån för omgestaltning medför kostnader för avskrivningar och räntor 2025–2027. Detta anges i tabell under avsnitt 7.5.

Kulturrådets hyresavtal löpte ut under 2023 och myndighetens förhandling har resulterat i en hyreshöjning vilken finansieras via förvaltningsanslaget.

7. Finansiella uppgifter

7.1 Översikt över verksamhetens finansiering

Kulturrådet föreslår följande finansiering för budgetåren 2026-2028, i 2025 års prisnivå. Föreslagen baseras på beräknad anslagstilldelning enligt aviserade nivåer i Hermes februari 2025 med tillägg till de förslag som presenterats i avsnitt 1.4.

Verksamhetens finansiering

Anslag						
(Tkr)	Kolumn1	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
UO 17 1:1.1	Statens kulturråd	73 371	78 558	84 909	86 060	83 524
UO 17 1:2.1	Allmän kulturverksamhet	103 471	110 143	131 143	147 143	138 224
UO 17 1:2.2	Alliansverksamheter	92 260	92 260	102 260	102 260	102 260
UO 17 1:2.9	Biblioteksverksamhet i hela landet	39 666	40 000	40 000	-	-
UO 17 1:2.11	Kulturskolor	98 332	100 000	100 000	-	-
UO 17 1:3.1	Skapande skola	176 430	226 464	226 464	226 464	176 464
UO 17 1:6.1	Regional kulturverksamhet	1 640 773	1 625 774	1 662 274	1 660 774	1 667 354
UO 17 2:2.1	Fria scenkonsten, arrangörer m.m	249 541	249 098	299 098	299 098	304 080
UO 17 3:1.1	Litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande	198 461	203 678	203 678	203 678	207 752
UO 17 4:4.1	Bild och formområdet	45 607	45 608	75 608	75 608	76 520

7.2 Avgifter som disponeras

Avgifter som disponeras

	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Övriga intäkter 4§	366	500	500	500	500
Bidrag	9 343	10 000	10 000	10 000	10 000
Finansiella intäkter	258	300	300	300	300

7.3 Anslagskredit

Kulturrådet förslår att en anslagskredit motsvarande 3 procent av tilldelade medel fortsatt ställs till myndighetens förfogande under 2026-2028 för samtliga anslag och anslagsposter.

7.4 Räntekontokredit

Behovet av räntekontokredit bedöms till 8 miljoner kronor för 2026.

Den möjligheten som finns att nyttja administrativa medel från sakanslag för finansiera verksamheten sker genom månatlig korrigerig mellan SCR-konto och räntekonto. Det innebär att räntekontokredit kan komma att utnyttjas under del av året.

Räntekontokredit

Tkr	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026
Maximalt utnyttjad räntekontokredit under året	2 861	8 000	7 000
Minsta behållning på räntekontot under året	-	-	-
Behållning på räntekonto i Riksgälden	3 671	5 000	5 000
Räntekontokredit i Riksgälden	5 000	8 000	8 000
Beslutad/föreslagen räntekontokredit	5 000	8 000	8 000

7.5 Investeringar och lån i Riskgäldkontoret

Kulturrådet föreslår en låneram för 2026–2027 om 12 miljoner kronor samt en låneram för 2028 om 10 miljoner kronor.

Planerade investeringar avser fortsatt utveckling av myndighetens digitala systemstöd och ärendehanteringssystem. Investeringar planeras för

- Ärendehanteringssystem med planerad driftsättning under 2026.
- Digitalt arkiv för bevarande av handlingar enligt tillämpliga regler om digitalt bevarande.
- Myndighetens webbplats behöver fortsatt utveckling, bland annat gällande tillgänglighet.
- Datorer för att erhålla en enhetlig maskinpark
- Byte av solskydd.

Verksamhetsinvesteringar 2025-2028

Tkr	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Datasystem, rättigheter m.,	0	2 970	6 000	2 000	0
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	2 458	0	0	0	600
Byggnader, mark och annan fast egendom	932	0	0	0	0
Övriga verksamhetsinvesteringar	0	0	0	0	0
Summa	3 390	2 970	6 000	2 000	600
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförelag)	3 390	2 970	6 000	2 000	600
Summa finansiering	3 390	2 970	6 000	2 000	600

Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Tkr	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
IB lån i Riksgäldskontoret	6 730	7 600	8 148	10 937	9 214
Ny upplåning	3 389	2 970	6 000	2 000	600
Amortering	-2 519	-2 422	-3 211	-3 723	-3 799
UB lån i Riksgäldskontoret	7 600	8 148	10 937	9 214	6 015
Beslutad/föreslagen låneram	12 000	10 000	12 000	12 000	10 000
Räntutgifter	-312	-275	-333	-353	-266

Finansiering av räntor och avskrivningar

UO 17 01 01 001 Statens kulturråd	2 831	2 697	3 544	4 076	4 065
-----------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

7.6 Bemyndiganderamar och bemyndigande

Syftet med de bemyndiganden som Kulturrådet önskar är att skapa kontinuitet, långsiktighet och goda planeringsförutsättningar för mottagarna av bidrag. Följande önskemål om bemyndiganden vill Kulturrådet framföra i det här budgetunderlaget:

- För anslag 1:2, ap. 1 önskas ett ett-årigt bemyndigande på 12 miljoner kronor årligen för år 2026–2028 i syfte att möjliggöra beslut om bidrag till nationella minoriteters språk och kultur, samt till nationella samordnare av fristadssystemet.

- För anslag 2:2, ap. 1 önskas ett ett-årigt bemyndigande på 160 miljoner kronor årligen för år 2026–2028 för att möjliggöra beslut om verksamhetsbidrag till teater och dans (100 miljoner kronor) och musik (60 miljoner kronor).
- För anslag 3:1, ap. 1, önskas ett två-årigt bemyndigande på 40 miljoner kronor årligen för år 2026–2028 för att möjliggöra beslut om bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande.
- För anslag 4:4, ap. 1, önskas ett ett-årigt bemyndigande om 40 miljoner kronor årligen för år 2026–2028 för att möjliggöra bidrag till aktörer inom bildkonst, form och konsthantverk.

Anslag 4:4 omfattas idag av en bemyndiganderam om 35 miljoner kronor. Bemyndigandet skapar förutsättningar för bidragsmottagarna att bättre planera och genomföra verksamheterna och bidrar därmed till ökad stabilitet och långsiktighet inom ett område präglad av små och finansiellt sårbara aktörer. Idag utnyttjar Kulturrådet bemyndigandet till verksamhetsbidraget till aktörer inom bildkonst, form och konsthantverk där cirka 20 miljoner kronor fördelas årligen. Kulturrådet fördelar också ett verksamhetsbidrag till främjandeorganisationer där nya viktiga sökande tillkommit de senaste åren, till exempel Bildkonst Sverige, Svensk curatorförening och Den kollektiva hjärnan. Omfördelningar inom anslaget har möjliggjort att dessa organisationer har beviljats bidrag trots att inte mer medel tillförts anslag 4:4. Kulturrådets önskan är att både verksamhetsbidraget till aktörer inom bildkonst, form och konsthantverk samt verksamhetsbidrag till främjandeorganisationer, ska omfattas av bemyndiganderamen, och den behöver därför utökas till 40 miljoner kronor.

Budgetunderlag 2026–2028

Bemyndiganderamar och bemyndiganden

Tkr	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräkning 2027	Beräkning 2028	Slutår
17 01 02 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utvecklin samt internationellt kulturutbyte och samarbete						
Ingående åtagande	9 200	11 395	12 000	12 000	12 000	
+ Nya åtagande	11 395	12 000	12 000	12 000	12 000	2027
- Infriade åtagande	-9 200	-11 395	-12 000	-12 000	-12 000	
varav infriade åtagande av utestående åtagande ÅR 2025			12 000		0	
Utestående åtagande vid årets slut	11 395	12 000	12 000	12 000	12 000	
Tilldelad/föreslagna bemyndiganderam	86 000	86 000	12 000	12 000	12 000	
17 01 06 Bidrag till regional kulturverksamhet						
Ingående åtagande	0	3 470	0	0	0	
+ Nya åtagande	3 470	0	0	0	0	
- Infriade åtagande	0	-3 470	0	0	0	
varav infriade åtagande av utestående åtagande ÅR 2025			0	0	0	
Utestående åtagande vid årets slut	3 470	0	0	0	0	
Tilldelad/föreslagna bemyndiganderam	45 000	60 000	0	0	0	
17 02 02 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål						
Ingående åtagande	170 256	161 687	160 000	160 000	160 000	
+ Nya åtagande	161 687	160 000	160 000	160 000	160 000	2027
- Infriade åtagande	-170 256	-161 687	-160 000	-160 000	-160 000	
varav infriade åtagande av utestående åtagande ÅR 2025			160 000			
Utestående åtagande vid årets slut	161 687	160 000	160 000	160 000	160 000	

Tkr	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräkning 2027	Beräkning 2028	Slutår
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	183 000	183 000	160 000	160 000	160 000	
17 03 01 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter						
Ingående åtagande	35 372	34 260	40 000	40 000	40 000	
+ Nya åtagande	34 260	40 000	40 000	40 000	40 000	2028
- Infriade åtagande	-35 372	-34 260	-40 000	-35 000	-5 000	
varav infriade åtagande av utestående åtagande ÅR 2025			40 000	0	0	
Utestående åtagande vid årets slut	34 260	40 000	40 000	40 000	40 000	
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	39 300	44 300	40 000	40 000	40 000	
17 04 04 Bidrag till bild och formområdet						
Ingående åtagande	19 800	0	35 000	40 000	40 000	
+ Nya åtagande	0	35 000	40 000	40 000	40 000	2027
- Infriade åtagande	19 800	0	-35 000	-40 000	-40 000	
varav infriade åtagande av utestående åtagande ÅR 2025			35 000	0		
Utestående åtagande vid årets slut	0	35 000	40 000	40 000	40 000	
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	35 000	35 000	40 000	40 000	40 000	

8. Referenser

Bildkonst Sverige (2024). *Det ofinansierade MU-avtalet*.

Ekonomistyrningsverket (2024). Rapport. *Anslagsfinansiering, styrning och uppföljning av Tillväxtverket*. 2024:4.

Europeiska kommissionen (2023). Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture and Hammonds, W., *Culture and democracy, the evidence – How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion – Lessons from international research*. Publications Office of the European Union.

Folkbildningsrådet (2024). *Samlad bedömning. Folkbildningens betydelse i samhället 2023*.

Försvarsdepartementet (2023). *Allvarstid. Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023*. Ds 2023:19.

Försvarsdepartementet (2024). *Stärkt försvarsförmåga. Sverige som allierad*. Ds 2024:6.

Myndigheten för delaktighet (2020). *Aktiv fritid. Redovisning av ett regeringsuppdrag om att kartlägga lokala och regionala satsningar samt tillgången till fritidshjälpmedel*. 2020:6.

Myndigheten för kulturanalys (2024a). *Privat kulturfinansiering. Hinder, möjligheter och konsekvenser*. Rapport 2024:2.

Myndigheten för kulturanalys (2024b). *Samhällets utgifter för kultur 2023*. Kulturfakta 2024:7.

Myndigheten för kulturanalys (2024c). *En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. Rapport 2024:1.

Myndigheten för kulturanalys och Konstnärsnämnden (2024). *Hur ser inkomsterna för konstnärligt yrkesverksamma ut? En pilotstudie om inkomster utifrån yrkes- och näringskoder*. 2024-8-29.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2021). *Handbok i kommunal krisberedskap-2. Kommunala verksamheter Kultur, fritid och evenemang*.

Nordiska ministerrådet (2025). Nordiska ministerrådets politiska prioriteringar 2025-2030. <https://www.norden.org/sv/nordiska-ministerradets-politiska-prioriteringar-2025-2030>. Nedladdat 25-02-06.

Regeringen (2025). Regeringens deklaration vid 2025 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 12 februari 2025.

Regeringskansliet (2023). *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft* (UD2023/01758).

Regeringskansliet (2024). *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher*. Regeringens skrivelse 2023/2024:111.

Riksförbundet Sveriges Konstföreningar (2024). *"En spottstyver räcker för att rädda svenskt konstliv"*. I: Dagens Nyheter 2024-06-26.

- SOU 2023:58. Statens offentliga utredningar. *Kultursamhället utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun. Betänkande av Kultursamverkansutredningen.*
- SOU 2023:50. Statens offentliga utredningar. *En modell för svensk försörjningsberedskap. Betänkande av Utredningen om nationell samordning av försörjningsberedskapen.*
- Statens kulturråd (2015). *Översyn av statens nuvarande insatser inom dansområdet.*
- Statens kulturråd (2021). *MU-avtalet. Uppföljning av avtalet om medverkans- och utställningsersättning.*
- Statens kulturråd (2022). *Kultursamverkansmodellen. Uppföljning av personal, ekonomi och aktiviteter 2021.*
- Statens kulturråd (2023). *Jästen i modellen. En tematisk undersökning av kultursamverkansmodellens utvecklingsbidrag 2017/2021.*
- Statens kulturråd (2024a). *Budgetunderlag 2025–2027.*
- Statens kulturråd (2024b). *Tillgången till musikscener. Kartläggning av musikområdets förutsättningar.*
- Statens kulturråd (2024c). *Underlag för statliga insatser med anledning av kulturhuvudstadsåret 2029. KUR 2022/9429.*
- Statens kulturråd (2024d). *Rapport: Kultursamverkansmodellen. Uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2023.*
- Statens kulturråd (2025) *På flera ben. En tematisk undersökning av det professionella bild- och formområdet inom kultursamverkansmodellen.*
- Statskontoret (2015). *De statliga insatserna för kulturhuvudstadsåret i Umeå 2014. Rapport 2015:21.*
- Statskontoret (2024). *Stärkta förutsättningar för Naturvårdsverket. Analys och förslag för ett uppdrag i förändring. Rapport 2024:15.*
- Sveriges kommuner och regioner (2024). *Ekonomirapporten oktober 2024. Om kommunernas och regionernas ekonomi.*
- Utbildningsstyrelsen, Läsrörelsen (2021): *Nationella läskunnighetsstrategin 2030: Finlandvärldens mest multilitterata land 2030.*

9. Bilaga 1. Förteckning över Kulturrådets föreskrifter 1 januari 2025

9.1 Statens kulturråds förteckning över gällande föreskrifter den 1 januari 2025 i Statens kulturråds författningssamling, KRFS, i enlighet med 18c§ författningssamplingsförordningen (1976:725) Grundförfattning: Generell föreskrift (KRFS 2013:2) för Kulturrådets bidragsgivning

Bemyndigande: förordning (2012:516) om statsbidrag till det fria kulturlivet inom teater-, dans- och musikområdet, förordning (2012:517) om statsbidrag till kulturella ändamål, förordning (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande insatser, förordning (2007:1435) om statsbidrag till internationellt utbyte och samarbete på litteraturområdet, förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan, förordning (1998:1368) om statsbidrag till vissa utställare inom bild- och formområdet, förordning (1998:1370) om statligt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder, förordning (1996:1608) om statsbidrag till folkbibliotek och förordning (1982:502) om statsbidrag till konsthantverkskooperativ

Ikraftträdande: 1 januari 2014

Ändringsförfattning: KRFS 2018:5

Ändring: Fotnot 1 till 1 § ändras

Bemyndigande: Förordning (2018:1548) om statsbidrag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet och Förordning (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek

Ikraftträdande: 1 januari 2019

Ändringsförfattning: KRFS 2021:3

Ändring: Fotnot 1 till 1 § ändras

Kulturrådet har föreskriftsrätt med stöd i förordning (2020:337) om statsbidrag till aktörer inom bildkonst, form och konsthantverk, förordning (2019:470) om statsbidrag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet

Ikraftträdande: 14 oktober 2021

Grundförfattning: Föreskrifter (KRFS 2014:1) om litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne

Bemyndigande: 7 § förordningen (2002:1091) om litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne

Ikraftträdande: 1 mars 2014

Ändringsförfattning: KRFS 2014:1

Ändring: KRFS 2003:1 och 2003:3 upphör att gälla

Bemyndigande: 7 § förordningen (2002:1091) om litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne

Ikraftträdande: 1 mars 2014

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2025
ISBN: 978-91-89748-41-5

kulturradet.se